

KUR'ÂN'DA EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ VE HEDEFLERİ

Yazar

Doç. Dr. Hacer ÂŞIK EV

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu çalışma Manisa Celal Bayar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından 2019-158 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

ISBN

978-625-7496-35-3

Kitap Adı

Kur'an'da Eğitimin Psikolojik Temelleri ve Hedefleri

Yazar

Doç. Dr. Hacer ÂŞIK EV

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

REL037000

DOI

10.37609/akya.662

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Kur'an'ı Kerim bütün çağları, coğrafyaları, toplumları, mekânları ve insanlığı kuşatan ve aydınlatan Yüce Allah'ın insanlara gönderdiği son Kutsal Kitaptır. Kur'an'ı Kerim'in aydınlığı ve rehberliğinde geniş coğrafyalara yayılan son derece dinamik ve güçlü temeller üzerinde gelişen büyük İslam Medeniyetleri kurulmuştur. Bu İslam Medeniyetlerine baktığımızda dönemin en belirgin özelliğinin, Kutsal Kitabımız Kur'an'ı rehber edinerek O'nun ilkeleri doğrultusunda dünya görüşleri ve hayatların yapılandırılmaya çalışılmak olduğu görülmektedir. Kur'an'ın aklın etkin ve doğru bir şekilde kullanılmasına; doğru, güvenilir ve faydalı bilgiye; ilme; öğrenmeye; araştırmaya; düşünmeye verdiği önem; bilginin, ilmin insana artı değer kattığını ve bilenlerle bilmeyenlerin eşdeğerde olamayacağını vurgulaması birçok bilimlerin gelişmesine yol açarken; çağlarını aşan bilim insanlarının yetişmesine ve bunların insanlığın yararına birçok keşifler ve icatlar yapmasına ve ilmin, kültürlerin ve insanlığın ilerlemesine ve gelişmesine kaynaklık eden çok sayıda değerli eserler üretmelerine sebep olmuştur. Ayrıca Kur'an'ın yaratılanlara, yaşananlara ve yaşanmışlıklara ibretle bakılmasını, incelenmesini ve dersler çıkartılmasını istemesi; kıyaslama, karşılaştırma yaparak düşünmek, sorgulamak, olay ve olgulara geniş ve farklı bakış açılarından bakmak; kanıtlara, belgelere dayanarak konuşmak ve davranmak gibi üst düzey zihinsel becerilere sahip inananların yetişmesine önem vermesi ve bunları teşvik etmesi bilimsel düşüncenin gelişmesinin önünü açmıştır. Yine Kur'an'ı Kerim'in batıl inanç ve

şirkten arındırılmış inanç sistemi; yüzünü ve özünü Allah'a döndürmüş; kalb-i münib ve kalb-i selim sahibi olmaya verdiği önem; ümitsizliği hoş görmemesi; güçlü ve özgür iradeye yaptığı vurgu ve insanı yeryüzünde Allah'ın vekili olarak konumlandırması kendisi ve çevresi ile barışık güçlü ve sağlıklı kişiliğe sahip müminlerin yetişmesinde önemli rol oynamıştır. Bütün bunların yanısıra Kur'ân'da insana, yeryüzündeki işleyişi adalete dayalı bir şekilde sürdürme ve yeryüzünü imar etme sorumluluğunun yüklenmesi; yakınlarından başlayarak bütün topluma karşı olan sorumluluklarının ayrıntılı bir şekilde açıklanması; toplumdaki ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesinin önemi ve birbirine kenetlenmiş birlik beraberlik içinde yaşamaya verilen önem ve değer de güçlü ve örnek İslam toplumlarının oluşturmuştur. Bu toplumlardaki duyarlı insanlar yalnızca insanların değil bütün canlıların sorumluluğunu üstlenmişler, hatta göç ederken yaralanan, hastalanan kuşların bakımı için hastaneler kuracak kadar insani değerler konusunda duyarlılık yönünden zirveye ulaşmışlardır. Fakat insanlar ve toplumlar Kur'an'ı hayatlarından çıkarttıkları veya O'nun yaşam alanını daralttıklarında ise yalnızca ahlaki ve insani değerlerini yitirmekle kalmamış, bilim, kültür, ekonomi, siyaset gibi birçok alanda sırât-ı müstekımden kaymalar; maddi ve manevi çöküşler, düşüşler ve yozlaşmalar da yaşanmıştır.

Kur'an insan için vahyedilmiştir ve insan/insanlık hayatında Kur'an'a başvurduğu, O'na hayatında yer açtığı ve O'nu yaşanılır kıldığı oranda maddi ve manevi gelişme sağlayabilecektir. Yüce Allah'ın bize rehber olarak gönderdiği Kutsal Kitabımız Kur'an'ı Kerim'i donanımız ve birikimimiz ile tekrar tekrar okuyarak anlamaya çalışmak ve O'nun ilkeleri ışığında hayatın her alanını geliştirmek ve güçlendirmek temel sorumluluğumuzdur. Kronolojik sıralamaya göre Mekki ayetleri inceleyip Kur'an'da eğitimin psikolojik temelleri ve hedeflerini araştırdığımız bu çalışma böyle bir sorumluluğun bir nebze de olsa yerine getirilme çabasıdır. Çünkü Kur'an, bütün yaşam alanlarında olduğu gibi eğitim alanı için de

hayati önemi haizdir. Kronolojik sıralamanın dikkate alınarak ayetlerin incelenmesinin, Kur'an'ın insan yetiştirme sürecini bütüncül bir yaklaşımla daha iyi takip edebilme ve anlamaya yardımcı olacağını düşündüğümüz için çalışmamızda sureleri nüzül sırasına göre inceledik. İki bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Kur'an'da eğitimin psikolojik temelleri araştırılmış ve insanın yaratılışı; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yetenekleri ve donanımı; insan için uygun fiziki ve manevi çevre, ortam hazırlanması; insanın zaafı; nefis; insanın temel ve gelişimsel ihtiyaçları; gelişim psikolojisi, insanın biyolojik, bilişsel ve duyuşsal gelişimi ve öğrenme psikolojisi ile ilgili bulgulara ulaşılmış ve bunlar eğitim perspektifi ile analiz edilmiştir. İkinci bölümde ise Kur'an'daki eğitimin bilişsel ve duyuşsal hedefleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Her şeyden önce lütfettiği, bahsettiği imkanlar için Rabbime sonsuz şükürlerimi sunuyorum, sonsuz hamdü senalar olsun. Eksiklerim ve hatalarım var ise bağışlanması için niyaz ediyorum. Ayrıca yararlandığım kaynakların yazarlarına da minnettarım, içlerinde dünyadan göçenlere Rabbimden rahmet diliyorum.

Çalışmamızın ilgililere, ilgilenenlere ve alana katkı sağlaması dileğiyle.

İzmir 09.09.2021
Doç. Dr. Hacer ÂŞIK EV

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
A. PROBLEM DURUMU.....	1
B. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI.....	4
C. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	6
D. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	8
E. KONU İLE İLGİLİ LİTERATÜR.....	9

1. BÖLÜM

KUR'ÂN'DA EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ.....	27
1. Genel Olarak İnsan Psikolojisi	28
1.1. İnsanın Yaradılışı	28
1.2. İnsanın Yetenekleri ve Donanımı	29
1.2.1. İnsanın Duyuşsal ve Bilişsel Yetenekleri	30
1.2.1.1. İnanma Yeteneği.....	31
1.2.1.2. Özgür İrade	32
1.2.1.3. Öğrenme yeteneği	33
1.2.1.4. Beyan	33
1.2.2. İnsanın Duyuşsal Yetenekleri	34

1.2.2.1. Sevgi, şefkat, merhamet ve yardımlaşma gibi güzel huylar kapsamına giren yetenekler	34
1.2.2.2. Kalp	34
1.2.2.3. Takvâ	34
1.2.2.4. Zorluklarla mücadele etme	35
1.2.3. İnsanın Bilişsel Yetenekleri	35
1.2.3.1. Akıl	35
1.2.3.2. Düşünmek	36
1.2.3.3. Hikmet	36
1.2.3.4. Basiret	37
1.2.3.5. Kalp	38
1.2.3.6. İdrak	38
1.2.3.7. Öğrenmek	39
1.2.3.8. Muhakeme yeteneği ve ilim	39
1.2.4. İnsanın Psikomotor Yetenekleri	40
1.2.5. İnsan İçin Çevre/Ortam Hazırlanması	41
1.2.6. İnsana Vahiy İle Rehberlik Edilmesi (Manevi Çevre Hazırlanması)	43
1.3. İnsanın Zaafları	44
1.3.1. Nankörlük	44
1.3.2. Zulmetmek	45
1.3.3. Şüphencilik	46
1.3.4. Kibir	47
1.3.5. Gaflet	49
1.3.6. Hevâya/Bayağı İstek ve Arzulara Uymak	50
1.3.7. Dünya Sevgisi ve Dünyaya Aşırı Bağlanmak	52
1.3.8. Mala Aşırı Düşkünlük	53
1.3.9. Bencillik ve Cimrilik	53

1.3.10. Azgınlık/Taşkınlık.....	54
1.3.11. İhanet.....	55
1.3.12. Haddini Bilmezlik.....	55
1.3.13. Unutkanlık.....	56
1.3.14. Acelecilik.....	58
1.3.15. Kıskançlık.....	59
1.3.16. Karamsarlık ve Ümitsizlik.....	60
1.3.17. Hakkı Yalanlamak.....	61
1.4. Nefis.....	62
1.4.1. Nefs-i Emmâre.....	64
1.4.2. Nefs-i Levvâme.....	66
1.4.3. Nefs-i Mutmainne.....	68
1.5. İnsanın İhtiyaçları.....	70
1.5.1. Temel İhtiyaçlar.....	71
1.5.2. Gelişimsel/Üst Düzey İhtiyaçlar.....	74
1.6. Gelişim Psikolojisi.....	77
1.6.1. Biyolojik Gelişim.....	78
1.6.2. Bilişsel Gelişim.....	80
1.6.3. Duyuşsal Gelişim.....	85
1.7. Öğrenme Psikolojisi.....	88
1.7.1. Duyular.....	89
1.7.2. Kalb.....	91
1.7.3. Akıl.....	98
1.7.4. Rab.....	104
1.7.5. Bireysel Farklılıklar.....	109

2. BÖLÜM

KUR'ÂN'DA EĞİTİMİN HEDEFLERİ	111
2.1. Kur'ânda Eğitimin Bilişsel Hedefleri	112
2.1.1. Akli Etkin ve Doğru Bir Şekilde Kullanmak	112
2.1.2. Doğru ve Güvenilir Bilgi Sahibi Olmak	115
2.1.3. Hikmet Sahibi Olmak	117
2.1.4. Düşünmek	118
2.1.5. İbretle Bakmak, İncelemek, Ders Çıkartmak ve Öğüt Almak	119
2.1.6. Doğru Çıkarım Yapmak	120
2.1.7. Kıyaslamak, Karşılaştırma Yapmak ve Karşılaştırma Yaparak Düşünmek	121
2.1.8. Sorgulamak	123
2.1.9. Geniş Bakış Açısı, Olay ve Olgulara Farklı Perspektiflerden Bakmak	126
2.1.10. Kanıtlara ve Belgeye Dayanarak Konuşmak	129
2.1.11. Açıklamak	132
2.2. Kur'ânda Eğitimin Duyuşsal Hedefleri	134
2.2.1. İnsan-Allah İlişkisi İle İlgili Olan Duyuşsal Hedefler	136
2.2.1.1. Allah'ın Varlığına ve Birliğine İman Etmek	136
2.2.1.2. Yüzünü ve Özünü Allah'a Yöneltmek	137
2.2.1.3. Kalb-i Münib Sahibi Olmak	139
2.2.1.4. Allah'ı Anmak, O'na Hamd Etmek ve O'na Secde Etmek	140
2.2.1.5. Allah'ın Rızasını Gözeterek Hoşnutluğunu Kazanacak İşler Yapmak	142
2.2.1.6. Allah'ın Rahmetinden Ümit Kesmemek	144

2.2.1.7. Allah’a Tevekkül Etmek	145
2.2.2. Doğrudan İnsanın Kendisi İle İlgili Olan Duyuşsal Hedefler	147
2.2.2.1. Kalb-i Selim Sahibi Olmak.....	147
2.2.2.2. Özgür İrade Sahibi Olmak.....	148
2.2.2.3. Sırât-ı Müstekim Üzere Yaşamak	150
2.2.2.4. Takvâ Sahibi Olmak.....	151
2.2.3. İnsanın Ailesi, Toplum ve Çevresine Yönelik İlişkileri İle İlgili Duyuşsal Hedefler.....	154
2.2.3.1. Aile İle İlişkilerde Duyuşsal Hedefler	155
2.2.3.2. Akraba Hakkını Gözetmek.....	158
2.2.3.3. Malını Allah Yolunda (Yetimler, Yoksullar, İhtiyaç Sahipleri İçin) Harcamak.....	159
2.2.3.4. İnsan Hayatını ve Onurunu Korumak	162
2.2.3.5. İffetini Korumak.....	163
2.2.3.6. Birlik Beraberlik İçinde Yaşamak.....	164
2.2.3.7. Islah Etmek.....	165
2.2.3.8. İtidâl Üzere Yaşamak	169
2.2.3.9. Adaletli Olmak	172
2.2.3.10. Doğru Olmak, Dürüstlük, Güvenilirlik, Sözünde Durmak.....	175
2.2.3.11. Merhametli ve Şefkatli Olmak.....	177
2.2.3.12. Sabretmek.....	178
2.2.3.13. Hoşgörmek, Affetmek	180
2.2.3.14. Tevazu Sahibi Olmak, Haset ve Kıskanç Olmamak	182
2.2.3.15. Sâlih Amel Yapmak, Sâlihlerden Olmak	185

2.2.3.16. İhsan Sahibi Olmak.....	190
2.2.3.17. İyiliği Emretmek Kötülükten Alıkoymak	193
2.2.3.18. Kötülüğü İyilikle Savmak.....	195
2.2.3.19. Danışmak	196
SONUÇ.....	197
KAYNAKLAR.....	214

KAYNAKLAR

- Akpınar, Ali (2014). “Kur’ân’ın İnsanın Düşünce Dünyasını İnşâ ve İhya Etmesi” Akademide Felsefe Hikmet ve Din, Ed. Bayram Ali Çetinkaya vd., Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları No: 3.
- Akyüz, Hüseyin (2001). Türk Eğitimcileri I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Alper, Hülya (2020). “Mâturîdî Epistemolojinin Temeli Olarak Akıl”, Mâturîdî Kayıp Aydınlanmanın İzinde, Ed. Şaban Ali Düzgün, Otto, Ankara.
- Arı, Ramazan; Ömer Üre ve Hasan Yılmaz (Tarih yok). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (Eğitimin Psikolojik Temelleri), 2. Baskı, Konya: Mikro Yay.
- Âşık Ev, Hacer (2003). Buhârî’nin el-Edebü’l-Müfred’indeki Hadislerin Eğitim Açısından Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Âşık Ev, Hacer (2010). “İbn Haldun İle John Locke’un Epistemoloji İle İlgili Bazı Görüşlerinin Karşılaştırılması”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 43, Sayı, 2, s. 89-122.
- Âşık Ev, Hacer (2012a). Eleştirel Düşünme ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi Dersleri, Tibyan Yayıncılık. İzmir.
- Âşık Ev, Hacer (2012b). İbn Haldun ve Eğitim, Tibyan Yayıncılık. İzmir.
- Âşık Ev, Hacer (2021). “İnsanın Nefs-i Mutmainne Seviyesine Çıkması Mümkün mü? Konu İle İlgili Kur’ân’ın İlke ve Yöntemleri”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 76, Şubat. www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581.
- Atay, Hüseyin (tarih yok). İslam’da Öğretim, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/767/9719.pdf> Erişim tarihi 04.08.2015.
- Ayasbeyoğlu, Nevzat (1991). İslamiyetin Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur’ân-ı Kerim’in Eğitim İle İlgili Ayetlerinin Tahlili, M.E.B. Yayınları, İstanbul.
- Aydın, Hayati (2005). Kur’ân’da İnsan Psikolojisi, 6. Baskı, Timaş, İstanbul.
- Aykaç, Necdet (2014). Öğretim İlke ve Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.
- B.A.Dar (1990). “Kur’ân’ın Ahlaki Öğretileri”, Çev. Fatma Bostan, İslam Düşüncesi Tarihi, Editör M. M. Şerif, C. 1, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Bahadır, Abdülkerim (2010). “Dindarlığın Kaynakları”, Din Psikolojisi, Ed. Hayati Hökelekli, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.
- Bakar, Osman (1991). “İslami Bilimde Metodoloji Sorunu”, (Çev. Mehmet Paçacı), İslami Bilimde Metodoloji Sorunu, Fecr Yayınevi, Ankara.
- Bakırcıoğlu, Rasim (2012). Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Baymur, Feriha (1993). Genel Psikoloji, 10. Baskı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Bayraklı, Bayraktar (1989). İslam’da Eğitim Batı Eğitim Sistemleri İle Mukayeseli, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- Bayraklı, Bayraktar (1999). Kur’ân’da Değişim Gelişim ve Kalite Kavramları, İstan-

- bul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.
- Buhârî, el-Edeb'ül Müfred, C. I, II, (Tercüme ve Şerh. A. Fikri Yavuz), Sönmez Yayınevi, Ahmed Said Matbaası, İstanbul 1974.
- Çağrı, Mustafa (1998). "Hevâ", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 17, s. 274-276, <https://islamansiklopedisi.org.tr/heva>, Erişim tarihi: 13.02.2021.
- Çağrı, Mustafa (2000). "İhsan", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 21, s. 544-546, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ihsan--iyilik>, Erişim tarihi: 21.08.2021.
- Çağrı, Mustafa (2012). "Tevekkül" TDV İslam Ansiklopedisi, C. 41, s. 1-2. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tevekkul#1> Erişim tarihi: 13.02.2021.
- Çamdibi, Mahmut Hasan (1983). Şahsiyet Terbiyesi ve Gazâlî, Han Neşriyat, İstanbul.
- Demirel, Özcan (2005). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, Sekizinci Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Demirci, Muhsin (2017). Kur'an Tefsirinde Farklı Yorumlar (Tespitler-Değerlendirmeler), 1. Baskı, C. 1, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Dodurgalı, Abdurrahman (1998). "Nefs ve Eğitimi", Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 5: 75-82.
- Duman, Zeki (2016). Beyânü'l-Hak (Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Sırasına Göre Tefsiri), Cilt, 1, 2, 3., 3. Baskı, Ankara: Fecr Yayınları.
- el-Attas, S.M. Nakib (1991). İslami Eğitim, -araçlar ve amaçlar- Endülüs Yayınları, İstanbul.
- el-Butî, Sait Ramazan (1987). Kur'an Eğitiminin Eşsiz Metodu, Türkçesi; Şükrü Özen, Madve Yayınları, İstanbul.
- el-Câbirî, Muhammed Âbid (2017). Siyer Eşliğinde Kur'an'ı Anlamak Fehmü'l Kur'an Nüzul Sırasına Göre Tefsir, 3. Baskı, C. 1, 2, 3, Çev. Muhammed Coşkun, Mana Yayınları, İstanbul.
- el-İsfahânî, Râğıb (2020). Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü, Çev. Mustafa Yıldız, 6. Baskı, Çıra Yayınları, İstanbul.
- el-Kabisi, (1966). İslam'da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale, Çevirenler: Süleyman Ateş, Hıfzırrahman R. Öymen, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara
- el-Mâtürîdî, Ebû Mansûr (2019). Te'vilâtü'l Kur'an Tercümesi, C. 1, 12, 14, Çev. Bekir Topaloğlu, Ed. Yusuf Şevki Yavuz, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- el-Mâtürîdî, Ebû Mansûr (2020). Kitâbü't-Tevhîd Açıklamalı Tercüme, 15. Basım, Tercüme, Bekir Topaloğlu, İSAM Yayınları, İstanbul.
- Erden, Münire & Akman, Yasemin (2006). Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretme, 15. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Fazlurrahman (1990). İslam Ve Çağdaşlık (İslam Eğitim tarihinde Fikri Bir Geleniğin Değişimi), Çevirenler: Alpaslan Açıkgenç, M. Hayri Kırbaoğlu, Fecr Yayınevi, 1. Basım, Ankara.
- Fazlurrahman (1991). "Bilginin İslamileştirilmesi: Bir Cevap", Çev. Mehmet Uyanık. İslami Bilimde Metodoloji Sorunu, Fecr Yayınevi, Ankara.

- Fazlurrahman (2000). İslami Yenilenme Makaleler II, Derleme ve Çeviri Adil Çiftçi, Ankara Okulu Yayınları, İkinci Basım, Ankara.
- Fersahoglu, Yaşar (1996). Kur'an'da Zihin Eğitimi, Marifet Yayınları, İstanbul.
- Gazali (tarih yok). İhyâ' Ulûmî'd-Dîn, Tercüme, Ahmet Serdaroglu, Bedir Yayınevi, İstanbul.
- Goleman, Daniel (2007). Duygusal Zekâ EQ Neden IQ'dan Daha Önemlidir, 31. Baskı, Çeviren, Banu Seçkin Yüksel, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri (2018). Alak Suresinin İlk Beş Ayetinin Eğitimsel Değeri İlk Vahyin İzinde, Nobel Bilimsel Eserler, Ankara
- Hadislerle İslam (2014). C. 1, 3, 4, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Izutsu, Toshihiko (1963). Kur'an'da Allah ve İnsan, Çev. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul.
- Hökelekli, Hayati. (1998). Din Psikolojisi, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Hökelekli, Hayati. (2010). "Din Psikolojisi Bilimi" Din Psikolojisi, Ed. Hayati Hökelekli, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Hökelekli, Hayati (2020). Din Psikolojisi, 15. Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İbn Cemaa (1992), Öğretmen ve Öğrenci (Nitelikleri, Görevleri, Tutum ve Davranışları), Çev. Muhammed Şevki Aydın, (yayınevi ismi yok), İstanbul.
- İbn Miskeveyh (1983). Ahlakî Olgunlaştırma, Çevirenler, Abdulkadir Şener, İsmet Kayaoğlu, Cihad Tunç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kahraman, Abdullah (2014). "İslam Hukukçularının Hikmetten Yararlanma Konusundaki Yaklaşımları", Akademide Felsefe Hikmet ve Din, Ed. Bayram Ali Çetinkaya, Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları No: 3.
- Kaplan, İbrahim (2017). "Din, Fıtrat ve Akl-ı Selim İlişkisi Üzerine", Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17 (2), 61-84.
- Karaman, F., Karagöz, İ., Paçacı, İ., Canbulat, M., Gelişgen, A., Ural, İ. (2006). Dini Kavramlar Sözlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Karaman, Çağrıcı, Dönme, Gümüş (2014). Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kirman, M. Zeki (1991). "İslam Bilim Üzerine Son Tartışmalar, (Çev. Mustafa Türker), İslami Bilimde Metodoloji Sorunu, Fecr Yayınevi, Ankara
- Kılavuz, Akif (2003). Yaşlanma Dönemi Din Eğitimi, Arasta Yayınları, Bursa.
- Kubbealtı Lügati, "Mutmain", Erişim: 14.11.2020, <http://lugatim.com>.
- Marshall, Gordon (1999). Sosyoloji Sözlüğü, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Maslow, Abraham (2001). İnsan Olmanın Psikolojisi, Türkçesi: Okhan Gündüz, Kuraldışı yayıncılık, İstanbul. <https://www.pdfdrive2.com/%C4%B0nsan-olman%C4%B1n-psikolojisi-d175944868.html>, Erişim tarihi: 14.03.2021.
- Moore, Kenneth D. (Tarih yok). Öğretim Becerileri, Ed. Ersin Altıntaş, Çev. Nizamettin Kaya, Basım evi ve yeri yok.

- Öncül, Remzi (2000). Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Özcan, Demirel (2005). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, Sekizinci Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Özsoy, Ömer ve Güler, İlhami (2005). Konularına Göre Kur'an (Sistemantik Kur'an Fihristi), 11. Baskı, Fecr Yayınevi. Ankara.
- Parladır, Selahattin (1995). "Din Eğitiminde Hedefler". D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı IX, ss. 79-102. İzmir.
- Rousseau, Jean-Jacques (2009). Emile, Çev. Yaşar Avunç, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Saiyidian, K. G. (2003). İkbâl'in Eğitim Felsefesi, Çev., Necmettin Tozlu, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Sönmez, Veysel (2011). Öğretim İlke ve Yöntemleri, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, Abdullah (1998). "Kişilik Gelişimi ve Din Eğitimi Din Eğitiminin Teolojik ve Eğitimsel Temellerine İlişkin Diyalektik/Hermenütik Kuramsal Bir Yaklaşım", İslâmiyat, C. 1, Sayı 2, 61-73, Ankara.
- Şatıbî (1999). El-Muvâfakât İslâmî İlimler Metodolojisi, 2. Baskı, C. 3, Türkçesi Mehmed Erdoğan, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Şerifi, Hâdi (1991). "Modern Eğitim Felsefesi Karşısında İslam Eğitim Felsefesi", İslami Eğitim –araçlar ve amaçlar- S. M. Nakib el-Attas, Çeviri Ali Çaksu, Endülüs Yayınları, İstanbul.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Ankara. http://ismek.ist/files/ismekOrg/file/2014_hbo_program_modulleri/Psiko_MotorGelisim.pdf, Erişim tarihi: 10.03.2021.
- TDK Sözlük <https://sozluk.gov.tr/>
- Temizer, Aydın (2013/1). Kur'an'da "Rab" Kavramı Üzerine Semantik Bir Analiz", M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 44, 39-66.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî (1998). el-Câmi'ul-Kebîr, I-VI, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut.
- Topaloğlu, Bekir (2007). "Rab", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 34, TDV Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/rab#1> Erişim tarihi: 06.05.2021.
- Uludağ, Süleyman (1992). "Basiret", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 5, s. 103. İstanbul. <https://islamansiklopedisi.org.tr/basiret>. Erişim tarihi 26.02.2021.
- Uludağ, Süleyman (1996). "Gaflet", TDV İslam Ansiklopedisi, c. 13, s. 283-284, <https://islamansiklopedisi.org.tr/gaflet--tasavvuf>, Erişim tarihi: 14.02.2021.
- Uludağ, Süleyman (2006). "Nefis", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 32, s. 529-531, <https://islamansiklopedisi.org.tr/nefis>. Erişim tarihi, 15.09.2019.
- Ulutürk, Veli (tarih yok). Kur'an'ı Kerimde Zulüm Kavramı, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/30901> Erişim tarihi: 13.02.2021
- Woods, R G. ve St C, R Barrow, (1975). An Introduction to Philosophy of Education, Methuen & Co Ltd, London

- Yazır, Elmalılı Hamdi (1940). Hak Dini Kur'an Dili, 4. Cilt, 8. Cilt, Eser Kitabevi, İstanbul.
- Yavuz, Yusuf Şevki (1997). "Hakka'l-Yakin", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 15, İstanbul.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 8. Baskı, Seçkin, Ankara.
- <https://www.luggat.com/k%C3%BCnh/2/2>
- <https://www.nedirnedemek.com/k%C3%BCnh%C3%BCne-vak%C4%B1f-olma->
- <http://www.lugatim.com/s/fer%C3%A2set> 28.02.2021
- <https://www.sabah.com.tr/sozluk/>